

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

SZERKESZTOI SZÁLLÁS:
belső magyarutca 408 szám alatt.

Megjelen a lap hetenkint négyszer u. m. Vasárnap, Keddén, Csütörtökön és Szombaton.
Ara évnegyedre 3 ft o. 6. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr, másodsor 6 kr, harmad-
szor 5 kr. o. 6. s minden hirdetés után 30 kr bélyegdíj. Előzetes a hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

KIADÓ-HIVATAL:
Középútcza, STEIN J. könyvkereskedése.

(D) Midőn mi minden téren, a hol öseinktől örökölt alkotmányos tanácskozási jogunkat gyakorolhatjuk, nem szününk meg kifejezni azon meggyőződésünket, hogy szívünkben a törvényekhez kötött alattvalói hűséget a fölséges uralkodó háznak századokon át annyiszor törvényeinkre, alkotmányos szabadságunk védelmére letett esküjének kegyelmes beváltása által érezhetjük mind inkább megszilárdítva; egy szóval, midőn törvényeink értelmében választott királyi háznak szerződészerű elhívását érezzük, ismerjük és vitatjuk; természetesen birjuk is keblünkben a polgári köteleesség érzetét; tudjuk, hogy azon fölséges trónt, melyet ős apáink alakítottak, pénz- és véráldozatokkal védeni tartozunk, ha veszély fenyegeti.

Erdély soha sem is szabadkozott a haza és trón védelmének szent köteleességétől; a székely nemzet, s összes nemességünk fegyvert hordozva a mult évtized elejéig nem ritkán mutatjuk ki hűségünket, a haza úgy mint a törvényes trón irányában.

De már csaknem másfél évtized óta szintén elvesztettük a régi hazát, mely nevével hűsieségre gyújt, kiforgattatánk őstörvényeinkből, melyeknek legfőbb kifolyását a trónt vérünkkel, életünkkel híven védelmeztük minden időben.

Mellőzhetlen és fontos tartozás a honvédelem, s reánk magyarokra nézve kétszeres e köteleesség súlya, mert nekünk egyszer megvolt ösidőktől óta a nemzeti katonaságunk a nemesség fölkelése, mely a honvédelem köteleességeit vitte, s a hon határain belül harezra mindig készen állani tartozott, sőt a hon határain kívül is harczolt az országgyűlés által decretált hadvállalatokban; s ezen kívül még volt állandó katonaságunk, mely a fejedelmek által támadó harezra is használtatott, s a pragmatika sanctoról szóló 1744-iki 3-dik czikk, és az 1791-ki 6-dik cz. értelmében védeni tartozott, egyszersmind a velünk personalis unioiban álló ausztriai birodalom területét.

Ezen állandó katonaság számának, s kiállítás módjának elhatározása mindig az országgyűlést illette a mint a „Comp. Const.” II. r. 1. cz. 24. pontjában, úgy a II. r. 1. cz. 16-dik pontjában, valamint az 1751-dik 5-dik törvényezikben látható, mely utóbbiban csak ismételve ki van mondva azon elv, melyet az alkotmányos angol uralkodás most is hűn védelmez, miszerint a katonaság önként vállalkozók-ból álltassék ki „prohibitum est ut quispiam coacte ad suscipiendam militiam adigatur.”

Jól emlékeztünk mindnyájan toborzó huszárainkra, és így tudhatjuk, hogy az önkéntes katonaság elvét az osztrák császári házból magyar királyok is végig megtartották, habár Ferencz császár alatt a parasztság ki volt téve a katonafogdosás durva rendszerének törvényeink nyílt sérelmére; melyekről általában, midőn a francia háborúnak vége lön, az uralkodó elmondá: „doluit paterno cordi nostro” igazságosabb szövegét.

A sorkatona-rendszer szabatosabb kifejlése után időszakonként nagyobb számban állandósított hazánknak is katonai contingense, s Erdély részéről legutóbbi időben két gyalog, és egy lovas ezredet kellett kiállítani a közállam védelmére, a mint ez az 1846-iki XXI. törvényezikben látható. E törvényezikben látjuk a legelső intézkedését országgyűlésünknek az iránt, hogy a fegyveres erő sorsvonás útján álltassék ki; ekkor volt kénytelen eltérni legelőbb az ország az 1751-iki 5-dik törvényezik főnemlített szabályától, talán azért, mert az önkéntes vállalkozók kiállítására kellő pénzéről egy ily sok részben szerencsétlen helyzetű ország nem rendelkezhetett.

1848-ban a jogegyenlőség kimondatváu, s így a nemesség is a néppel egyenlő terheket vevén magára egyenlővé váltak kötelességei is. Így természetesen a nemesi fölkelés megszűnt, és ma már a katonaságot közösen tartozunk viselni. Azonban azon jogalapok mit sem változtak, melyek ezen katonaság köteleességeit, s az országnak jogát ama katonaság létszámának s kiállítási módjának meghatározására körülírták. Ilyen kötelességei kiválólag a katonáknak, hogy

a) A vitézlő népek senki személyében és jó-

szágán semmi injuriat ne cselekedjenek „Comp. C.” 2. r. 1. cz. 16. p.

b) Az uralkodók biztosítsák az országot, hogy a katonasággal hazánk szabadsága ellen nem élnek, sem azokat élni nem engedik „Comp. Const.” 3. r. 5-dik cz.

c) A katonaság tartozik az ország törvényére, szabadságára és hűségére, a fejedelmek iránti tartozó köteleesség mellett, hitet tenni „Comp. C.” 2. rész, 1. cz. 16. p.

d) A katonatisztek tartoznak a katonaságot oly rendben tartani, hogy miattuk a békés polgároknak háborítatásuk ne legyen, ellenesetben az „Approb. Const.” 3. r. 21. cz. szerint „a vármegyék és székek, s azoknak tisztjei nem tartoznak patálni, sőt inkább őket kiigazítani.”

Ily köteleességek mellett álltattott elé „önként vállalkozók-ból”, a rendes katonaság biztosítatván, Erdély a Leopoldi kötelevél 17-dik pontja által, hogy nem fog nagy és szükség feletti őrséggel terhelteni. E katonaság létszámát, s kiállítás módját mindig királyi előterjesztések folytán az országgyűlés határozta meg; és csak úgy, és azután vehették teljesedésbe az alkotmányos tisztviselők.

Elég ezen jog természetéről, csak a legutóbbi intézkedésünk egy pár szakát ide igatnunk. Az 1840-iki XXI. t. czikk első szava így szól: „A K. és Rendelek előtt időről időre kimutatandó szükséghez képest az erdélyi két lovas és egy gyalog ezredbeli hiánynak kipótlására mindig országgyűlés által ajánlandó katonajonczoknak stb. És ugyan e törvényezik vége így szól: „A katonajonczoknak a külön törvényhatóságokra kiosztása a karok és rendek által elhatározandó kules szerint ugyancsak a K. és R. által fog végbe vitetni.”

Az ország ős és el nem törülhetett jogainak ily helyzetében képzelhetni minő állásba jutnak egy a megyei bizottmányok, mint az alkotmányos tisztviselők, midőn a legközelebbi királyi rendelet által arra vannak felszólítva, hogy az országgyűlés hire és tudta nélkül sorozás útján állítsák fegyver alá az ifjuságot. E kérdés nálunk annyival fontosabbá válik, mert nemcsak a nemesség, de az összes székely nemzet is soha állandó katonasággal nem tartozott; az 1848-iki jogegyenlőség kimondása után pedig gyorsabban állottak be a polgári zavarok, hogy sem a közös királyság országgyűlésének módja lett volna a katonaságkodás ügyét kellőleg szabályozni. Még ha éppen most az országgyűlés határozott volna is e tárgy felett, a sorozás eszméjét, jelesen az alkotmányos élethez szokott székely nép annyira nem szívelheti, hogy a kérdés végrehajtása valóban a tisztviselőség legnyomasztóbb feladatává válnék, annyival lehetlenebb most e feladat teljesítése, mert habár az ország népessége egy nagy részének, a románoknak és szászoknak vezetői megvetvén, s ignorálni akarván e haza ős törvényeit, népüket az alkotmányos ellentmondás jogától megfosztani kívánták; de a magyar nemesség és összes székelység rendíthetetlenül ragaszkodik ős törvényeihez, és így igen valószínűnek látjuk, hogy a katonaság előállítását alkotmányos orgánumokkal legalább is a székely földön, s valószínűleg a megyéken is kivinni lehetlen.

És így valószínűnek látjuk, hogy ha az uralkodás e kérdés megoldásának más kulcsát nem tudja, ez lesz azon szikla, melyen az alkotmányos, és az állam budgetjét oly kevésbé terhelő közigazgatás hajója megtörik, s a tisztviselők, kik minden megyében a képes értelmiség legnagyobb részét képezik, kénytelenek lesznek azon állást ott hagyni, hol az uralkodót és hazát becsülettel kívánták szolgálni.

Mi ismerjük a fölséges uralkodó ház iránti köteleességünket, és meg vagyunk győződve, hogy ha a király alkotmányos trónját kell védeni az összes nemzet fölajánlani kész lesz életét és vagyonát; de az uralkodóhoz csak azon nemzet tud igazán hű és engedelmes lenni, a ki hű és engedelmes hazája törvényeihez. A köteleességbeni szilárdság, a jellemek tulajdonai, s egy jellemes nemzet sem az uralkodó, sem a haza joga ellen nem cselekedhetik. A ki meg-

szegi a törvényt, hamar képes megszegni az uralkodó iránti hűséget is, mert a törvényszegőnek nincs lelkiismerete.

Jól belátjuk, hogy ez átmeneti helyzetben az uralkodás nehéz szükségének, és az évtizedek alatt megtört törvényességnek eleget tenni nem lehet egyszerre; azért legszerencsésebb az olyan kérdés, melynél a kettőnek most összevágó érdekét közvetíteni lehet; sajnos, hogy a katonaság kiállításánál ily közvetítés a megyei tisztviselők kezein át nem történhetik, valamint nem történhetett az adó-fölszedés kezelésében.

Nem teheti senki föl azt nemzetünkről, a mit kivált e kényes kérdésnél könnyen előhúzatnak, mintha tán a nemzet fölségáruólág vonakodnék vérért ajánlani a trón védelmére; egy magyar országgyűlés ezen föltevését nemsokára fényesen megczáfolná. Nem első eset most ez, hogy nemzetünk szemben a hatalommal a törvényhez szigoruan ragaszkodott, nem válogatva pedig a hatalom természetében.

1848-ban behozták volt a sorozást, országoson el volt határozva, hogy — ha jól emlékszünk — 23 éves koráig mindenki álljon sorozás alá, kit a szabályok az alól ki nem vettek. A nemzet engedelmeskedett, mert saját felelős orgánjai és országgyűlése határozta e kérdésben.

A polgárháborn terére sodrott nemzettől mind nagyobb erőfőjtés követeltetett, s jelesen Erdélyben a katonai dictatóság némi előjelei kezdettek mutatkozni. Jól emlékeztünk, midőn Bem tábornok nevében rendelet adatott a székely törvényhatóságokhoz, hogy 40 évig minden arra képes besoroztassék.

A székely törvényhatóságok tisztviselőinek legnagyobb része kimondta, hogy a rendelvényt, mint polgárihatóság, illetéktelennek tekinti, és mig egyrészt jól áll, hogy a székely éltebb osztály mint nemzetör híven őrzi hazáját, másrészt a 40 éves korukig terjedő sorozást végre nem hajtja, végrehajtásának erőszakolása ellenében óvakodik, és ereje szerint gátolja, miután az országgyűlés csak a 23 éves korukig terjedő sorozást határozta meg.

Ezen komoly viszálynak az akkori kormányzó, most külföldön élő Kossuthnak egy kemény rendele vetett véget, mely a székely közigazgatási tiszteljárását teljesen jóvá hagyta, s a katonafőbeket eltírtá attól, hogy az ország törvényeitől eltérő eljárással soroztassanak.

Tudjuk, hogy a forradalmi időkben durvább erőszak uralkodik, mint az absolutismus alatt is. Im itt a példa, hogy a székely tisztviselők e hatalmas erővel szemben is védeni merészkedtek a törvényességet, s szép jelenet volt, hogy egy forradalmi kormányzó a haderő oly nagy szüksége közt is meghajolt a törvényes igazság előtt, s meghajolni kényszeríté még Osztrólenka világhírű hősét is.

Tehát egy nemzet, mely a forradalommal szemben is szigoruan állott a legalis formák közt, éppen nem gyanusítható, ha az absolut hatalommal s minden hatalommal szemben egész alázattal kijelenti, hogy nekie a haza törvényét megszegni nem szabad.

A hazának pedig legsarkalatosabb, legfontosabb s szinte minden más törvényei árán is megtartandó törvénye az, hogy vérről és pénzről, az ország képviselte az uralkodóval egyetértve intézkedjék.

E legsarkalatosb törvény ellen cselekedni nem lehet, a tisztviselőnek csak is úgy lehetne, ha erre saját törvényhatóságának általános gyűlése hatalmazná fel. A megyei bizottmányok magok is, mint csak az ország törvényein belül működhet, s az egész megye népességét csak képviselő, de nem magukban foglaló testületek, nem birnak itt azon hatalommal, mely az országgyűlés jogának alap-anyagát képezi; s ennek hiányában ily fontos kérdésben határozni bátorokodjék.

Látni való ezekből, hogy a ki csak felületesen is érti törvényeinket, s ismeri jogfogalmainkat, a nélkül, hogy joga legyen minket dacolás, ellenszégülés, vagy tán rendellenes érzellemmel vádolni, jól beláthatja, hogy kezünk a törvény sérthetlen szent hatalma által meg van kötve, és mi, mint becsületes nemzet, megőrizzük e pietást a törvény iránt, mert ebben van egy nemzetünknek, mint trónunknak fen-

maradása, s jaj annak az álladalomnak, melynek polgárai a jog és törvények szent ereklőit a hazonesés, hivatalvágy, erkölcselen hajlamainak feláldozzák; ily emberek vállain nincs többé a trónnak is szilárd maradása; ily emberek annak adják el a királyi trónt és hazát, a ki többet ígér nekik, vagy a ki jobban el tudja őket rettenteni.

Vajha őszintén hazafias, és az idők nehéz collioiit, melyen fájlaló meggondolásunkból eredett nézeteink elhatnának a magasabb régiókba, s meggyőződve ott arról, hogy a nemzet törvényei ellen mit sem tehet, törvényeinek körén belül, mindent áldozni kész, a mi által a haza nyugalmát és a trón biztonságát visszaszerezheti; megérnök azt az időt, hogy közös országgyűlésünk a kibékülés leg-
 őszintébb szándokával gyűlne össze Pestre, és ott számba véve a velünk kapcsolatos birodalom pénz-
 ügyi és fiskai szükségait, alkalmunk nyílnék tanu-
 sitani azt, hogy a magyar a törvényesség terén nem
 szokott szűkkeblűen állani meg, s hogy elég mely
 belátással bír arra, miszerint a történelmileg kifej-
 lett alkotmányos állapotot, valamint föl nem áldozza
 az absolutismus erőszakának, úgy kockára sem te-
 szí a forradalmi kilátások biztató álmait.

Határozza meg az ország, erősítse meg a ki-
 rály a honvédelmére szükséges szabályozás, és a
 nemzet ifjúsága sietni fog a zászlók alá, és a me-
 gyék tisztviselői teljesítik a hozott törvényt ha éle-
 tükbe kerülne is.

Főnebbi észlelődesünk ezen fontos kérdésről
 az országos törvényes jog, és a nem ezek nyomán
 tett intézkedések körvonalozását foglalja magában.
 Ha az Erdély részére törvényesen az 1846-diki or-
 szággyűlésen megállított létszámú két gyalog és egy
 lovas erdélyi ezred alkotmányoszerű kiegészítéséről,
 volna szó, ha a létszám hiányáról, s a csak is ezen
 határok közt kiegészítendő összegről tétetik kimuta-
 tás a f. k. f. k. szék által, ha a municipiumoktól a
 közös országgyűlés elhatározásáig csak annyi kö-
 veteltetnek, a mennyiről való intézkedésre a guber-
 numot az utolsó ugyan e tárgyban intézkedett
 1846-iki erdélyi külön országgyűlés feljogosította, és
 ezen intézkedés a régi repartitók természete szerint
 alkalmaztatnák, és esetben ezen kérdés jogi oldala
 más állásponton nyugodnék, s az eldöntés körül a
 megye-bizottmányok más szempontokból indulhatná-
 nak ki; hol a szükségesség és a törvényhez ragasz-
 kodó lelkiismeretesség közt nem állanak épp oly
 éles ellentétek, habár a katona-ajánlás, csak az
 évenként tartandó egy országgyűléstől a másikig volt
 hatályban, de ott áll akkor is egy nagy kérdés, ki
 határozhatja el a jogegyenlőség alapján, a tartozás
 arányát társadalmunk azon rétegeire, kik az 1846-ki
 országgyűlés korában állandó katonáskodással nem
 tartoztak, s kiknek tartozási aránya a jogegyenlő-
 ség kimondásakor sem körvonaloztatott? Még ez
 esetben is, egy a tisztviselők, mint a megye-bizott-
 mányok, csak a megyei teljes közgyűlések elhatá-
 rozásaiból meríthetnének irányt, s nyerhetnének föl-
 hatalmazást. — Kíváncs volt tehát, hogy ezen
 oly fontos és oly kényes kérdés feletti intézkedésre
 a bizottmányok helyett teljes közgyűlések hivatassá-
 nak össze, mint a kiknél van a törvényhozás, és a
 törvényt magyarázat anyaga, úgy kíváncs volt pedig
 és egyedül tisztán jogos eszelekvény volna az, ha
 Pestre a közös országgyűlés mielőbb összehíváttnék,
 s az uralkodás és ország közti kölcsönös kötelmek
 kapcsa a rendes törvényhozás útján megszilárdítva,
 a nemzet valódi harcziakat, nem pedig odaerőszak-
 kolt vértanukat adhatna kebeléből a haza és trón
 védelmére.

Titkári jelentés

az erdélyi muzeum-egylet 1861 november 25-ki
 közgyűlésén.

Tisztelt közgyűlés!
 A mikor titkári kötelességemnél fogva, mint az igaz-
 gató választmány határozatának fogalmazója, a jelen köz-
 gyűlés tanácskozási tárgysorozata 2-ik pontja alá azt írom:
 „titkári jelentés az egyetemes gazdasági ügyei és
 tudományos működése folyamatáról és állásá-
 ról“, megvallom, abba a hibába estem, a melybe szokott az
 ember esni, ha nem gondolja meg előre jól, mit akar mon-
 dani. Azonban mentesemül szolgálhat azon körülmény, hogy
 hibáimnak nem egészen, vagy legalább nem csak magam va-
 gyok oka. Nem egy oldalról és nem egyszer tudniillik volt
 szóval és írásban — akarom mondani nyomtatásban — is
 kifejezve az a nézet, hogy a muzeum-egylet célja kettős,
 t. i. egyfelől muzeum-alakítás és alapítás, másfelől tudomá-
 nyos tevékenység, és e két cél oly különállón volt em-
 litve, hogy magam is előbb csak szokásból, későbbben gú-
 pilleg alkalmazván gondolatimat a megszokott szokhoz, két kül-
 lön célzt kezdtem képzelni, és e képzelődésben elfogulva lé-
 vén, kötelességemnek tartottam külön számot adni a tisztelt
 közgyűlésnek arról, a mit a választmány az egyik és külön
 arról, a mit a másik cél elérésére tett. E hitben fogtam
 hozzá jelentésem anyaga egybeállításához, vagy is inkább
 kettőbe-állításához; az volt t. i. szándékom, hogy a választ-

mány jelentésében elősorolandó intézkedéseit sorozzam két
 osztályba, az egyikbe a gazdasági, azaz muzeum-alapítási
 ügyre vonatkozókat, a másodikba a tudományos működést
 illetőket.

Amde itt rögtön fennakadtam, A külön választás végett
 tudniillik legelőbb azt a kérdést kellett feltennem, hogy me-
 lyik gazdasági ügye a muzeumnak az, a mely nem tartozik
 a tudományos működéshez. Nem tudom, mit fog rólam ítélni
 a tisztelt közgyűlés, de bár mennyire ragaszkodtam is az
 előleges önmeggyőződésben gyökerező dualismushoz, nem
 tudtam ily ügyet találni. Tán az első pillanatban gúnynak
 vultságnak fog tetszeni, de nem tehetek róla, mennél
 tovább gondolkoztam utána, annál inkább meggyőződtem róla,
 hogy elkezdve a tudományos ülésekben tartott felolvasásokon
 és értekezleteken, e társulat száz és ezerféle dolgain át ége-
 szen le azon seprő megvásárlása, a melylyel az egyleti ol-
 vasószobát kisépértetjük, minden a mi történt, a tudomány
 érdekében történt és a hogy egylettünk célja az alapsza-
 bályban körül van írva, semmi se maradhatott volna el be-
 löle e cél elérésének hátráltatása nélkül, tehát mind az egy-
 let tudományos, vagy is helyesebben mondva, tudományt ter-
 jesztő működéséhez tartozik. Az osztályozás tehát felesleges,
 és jobb lesz, a mi előadandóm van, előadnom időszertint
 sorozatban, így fogom legkönyebben elérhetni azt a célt,
 hogy semmit ki ne felejtsek, semmit össze ne zavarjak.

Az időszak, a melyre jelentéssel ki kell terjeszke-
 nem a tavalyi közgyűlés után kezdődik, tehát 1860. novem-
 ber végén. Azóta csaknem 12 egész hó telt el, a mely idő
 alatt tartott az igazgató választmány 27 ülést, a melyből 16
 ugynevezett gazdasági, 11 pedig tisztán tudományos felolva-
 sásra és értekezésre szánt ülés volt; a 16 gazdasági ülés
 határozatainak száma 177-re, a tudományos ülésekben felol-
 vasott vagy szóval előadott értekezések száma 16-ra megyen
 az aprólékos jelentéseken kívül. Lassuk rendre miről szól-
 nak a határozatok és az értekezések.

A tavalyi közgyűlés után igeu természetesen első és
 legfőbb kötelességének ismerte az igazgató választmány, a
 közgyűlési határozatok által reá bízott teendőik elvégzését.
 Emlékeztetik ugyanis a t. közgyűlés, hogy tavaly éppen a
 közgyűlés keblében felhozott indítványra két bizottság kül-
 detett ki, melyek egyikének a jegyzőkönyv és egyleti levél-
 tár, másiknak a pénztár megvizsgálása volt feladatul kitűz-
 ve. Mindkét bizottság akkor jónak látta a kiküldetése ered-
 ményéről tett jelentéshez indítványokat csatolni. A pénztár-
 vizsgáló bizottság indítványait maga a közgyűlés legottan el-
 fogadván és határozattal emelvén, az igazgató választmányra
 csupán a kivétel maradt, és a mint a mindjárt sorra kerülő
 pénztárnoki jelentésből ki fog tetszeni, a körülmények oly
 szerencsésen segítettek ebben a választmányt, hogy ama ha-
 tározatok teljesítése ma már feleslegessé vált. A jegyzőkönyv
 vizsgáló bizottság indítványait, mint olyanokat, a melyek
 érettebb megfontolást kívánnak, a közgyűlés átadta az igaz-
 gató választmánynak, hogy a mennyiben az alapszabálylyal
 nem ellenekezik, az egylet céljaira nézve tövös befolyást
 ígérnek és a fennforgó körülmények közt kivihetők, tekintse
 irányadónak és igyekezzék a benne kifejezett közhajtatnak
 eleget tenni. A választmány ez indítványokat újra átadta egy
 bizottágnak véleményadás végett, és e vélemény alapján el-
 fogadta és életbe is léptette a tudományos ülések megtartá-
 sának bizonyos naphoz kötését, elhatározván, hogy minden
 hónap második szerdáján tart tudományos ülést, kivéve a
 nyári szünidőkre eső napokat, elhatározta továbbá, hogy a
 tudományos ülésekről jegyzőkönyvet is vitet, s ezt az év-
 könyvben ki is nyomtatja, a könyvszerzés módjára nézve
 fenntartotta a észszerűség és szükségesség elvét, a helyett,
 hogy előre kijelölve, mily szakmába vágó munkákat fog
 mennyi összegre vásárolni megkösse magának a kezét és el-
 zárja magát a kedvező alkalmak felhasználásától; továbbá
 meggyőződhetett a tisztelt közgyűlés, hogy a tárgysorozat
 kinyomtatására vonatkozó indítvány teljesedése is van véve.

Az előterjesztett indítványok egyike azt kívánta, hogy az
 egylet fizetési tisztviselőinek és a választmányi tagoknak
 tételessé szoros kötelességük, hogy minden évben legalább
 egyszer mindegyikük akár írott értekezéssel, akár csak szó-
 beli előhaladással is részesítse magát az egylet tudományos
 működésében. Ez indítványt a választmány egyenesen elve-
 tette. Minthogy azonban az indítvány elvetése úgy tűnhetnék
 fel, mint egy kényelem-javaslat tény és mivel ez elvétel-
 sel még egyéb is kapcsolatban van, szükségesnek látom er-
 ről bővebben beszélni.

Ez indítvány eredetileg egy félreértésnek köszönte ere-
 detét, a mely félreértés ismét onnan származott, hogy az in-
 dítványtevő vagy nem elég figyelemmel olvasta alapszabá-
 lyainkat, vagy tán az alapszabály különböző czikkeibe el-
 szort határozatokat nem egy kapcsolta egybe, a hogy kellett
 volna. Az indítványtevő t. i. azzal indokolta indítványát, hogy
 ha a fizetési tisztviselők pénzbeli, a választmányi tagok pe-
 dig becsületbeli javadalom által vannak az egylet bízalma
 következtében kitüntetve, tegyenek ők is annyit, hogy bár
 tudományos működésüknek egy részét az egylet céljainak
 szenteljék. A tévedés itt abban áll, hogy az indítványtevő
 nézete szerint a fizetési tisztviselőség és választmányi tag-
 ság oly kitüntetések, a melyeket a közgyűlés bízalma ingyen
 osztogat, a melyekért a velők felruháztak semmire se kö-
 telesség; és ennélfogva szükséges, hogy az egylet valami kö-
 telességet rójjon rájuk. Amde a fizetési és nem fizetési
 tisztviselőknek ki van szabva az ő kötelességük, a melynek
 teljesítéséért az egylet pénztárától fizetést huznak, vagy az
 egylettől ezimet nyertek; beállításukkor mindegyike egy rész-
 letesen kidolgozott utasítást kapott az egylettől, a mely apróra
 megmondja, mi a teendője és miképpen kell azt teljesítenie.
 Ez utasítás mintegy szerződésnek tekinthető, a melynek alap-
 ján a tisztviselő az egylet szolgálatába állott, és a melyet
 egyoldalul megváltoztatni se a közgyűlésnek se a választ-
 mánynak joga nincs, még pedig annál kevésbé, minthogy e
 tisztviselők mindegyike feladta előbbeni állását akkor, a
 mikor az egylet szolgálatába állott. De nincs is szükség e
 változtatásra. Hiszen a tisztviselő utasításuk értelmében kö-
 telesség egész működésüket az egylet tudományos céljainak
 szentelni, még pedig az utasításban kijelölt hivatalos teendők
 teljesítése által, amde felolvasások tartásáról az utasításban
 szó sincsen. A választott választmányi tagoknak is ki van

jelölve kötelességük az egyleti alapszabályban, éppen e kö-
 telesség teljesítésével bízva meg őket a közgyűlés, a mikor
 megválasztja, és ők legjobban köszönik meg a bizalmat, ha
 ezeket a kötelességeket hiven teljesítik. Ha az indítványtevő
 jól fogta volna fel az egyleti alapszabály 4-ik §-ke kezdő
 szavait: „A muzeum-egylet magának semmi tudós-társasági
 rangot vagy tekintélyt nem fog követelni“, továbbá figyel-
 mezett volna arra, hogy a 9. § mily feltételekhez köti az
 egyleti tagságot, ezzel egybevetette volna a 12, 13, 14 és 15.
 §§-ek tartalmát, és végre a 44-ik § e szavaiból: „egy köz-
 gyűléstől a másikig az egylet ügyeit a választmány intézi“
 — a választmány sajátlagos rendeltetése iránt magának tiszta
 fogalmat szerzett volna, bizonyára nem fogott volna benne
 az a téveszme ébredni, hogy a magának semmi tudós-társasá-
 gi rangot sem követelő muzeum-egyletének ügyeit egyik
 közgyűléstől a másikig intéző választmány egy lényegesen
 tudós testület, a melynek tagjai mint olyanok már hivatal-
 ból szaktudósok kell, hogy legyenek.

Nem akarom a tisztelt közgyűlés figyelmét e szükség-
 képen vitához hasonló indoklás tovább fejtesével fárasztani,
 csak még annyit kívánok említeni, hogy egy ehez ha-
 sonló téveszme okozta azt is, hogy a választmány kénytelen
 lett a szakosztályok iránt tavaly tett intézkedéseit megvál-
 toztatni, és azokat úgy szervezni, vagyis inkább nem szer-
 vezni, a mint annak idejében a lapok útján közzé volt téve.

Még egy indítvány az épen tárgyalt sorozatból, az tud-
 niillik, a mely az évkönyvben megjelenő munkák díjazását
 illeti, e gyűlés folytatban külön fog a tisztelt közgyűlés ha-
 tározása alá terjesztetni.

A választmánynak még egy más nevezetes és fontos
 teendője volt a muzeum épület kiigazítása és biztosítása. A
 tavalyi közgyűlés a 8000 frtra tervezett ebbéli költség fede-
 zésére felhatalmazta volt az igazgató választmányt, hogy
 4000 frtig a tökéből meríthesse. A választmány szerencsé-
 jének tartja a tisztelt közgyűlésnek jelentetni, hogy a le-
 folyt 12 hó alatt 11,000 frtot költött építésre és igazításra,
 azon kívül 900 frtot szakaszpont butorozásra, a folyó költsé-
 geket fedezte és mindez a nélkül, hogy az egyleti alapitő-
 kéből egy fillért is elvett volna.

Az egylet tudományos gyűjteményei állapotjáról az il-
 lető örök fogják jelentéseiket tenni: annyit azonban szabad
 nekem is előre jelentenem, hogy a gyűjtemények folytonos
 gyarapodása mellett is, és mind a mellett, hogy a gyűjtemé-
 nyek örei megfeszített erővel dolgoznak a kezök alá adot-
 tak szervezésén, tökélyesen rendezett kész gyűjteményünk
 még nincsen.

Ez év folytatban kiállította a választmány a tagsági
 okleveleket is az egylettagok számára, a melyeket a tagok
 nagyobb része eddig kézhöz is kapott, egy része még meg-
 van nálam készen, ezek olyanoké, a kiknek hollétéi vagy
 nem tudtam kipuhatolni, vagy olyanoké, a kikről bizonyosan
 tudván, hogy az év egy részét Kolozsvárt töltik, nem tartot-
 tam szükségesnek az itt is kézbesíthető okleveleket elküldeni.

Az alapítványok és részvények befizetésével hátralék-
 ban levő aláírók neveinek közzétételével a választmány még
 késett; ellenben küldött szét egy személyes felszólítást min-
 den ity taghoz külön, a melynek mégis volt egy kis ered-
 ménye, mindamellett még van kiűn várandóban mintegy
 25,000 frt alapítvány és mintegy 250 részvény, nem számít
 van azt, a minek bejövetele kétes. Fájdalommal kell meg-
 említenem, hogy még kötelezvényenlyel biztosított réztvények
 se folynak be egész pontossággal, a mint hogy költségveté-
 stünkbe kötelezvényenlyel biztosított 636 részvényből csak
 350-et vehettünk fel költségvetésünkbe, mint bizonyosan be-
 várható jövedelmet.

A tudományos ülések eredményei egy része az évkönyv
 megjelent 1-ső kötetében van letéve. 1800 tagunk van, 500
 példányban nyomattuk az évkönyvet, de a mi eddig elkel, szót
 sem érdemel. Pedig a kötet tartalma elég érdekes, és
 évkönyvünk még könyvtári szempontból is olcsó könyv.

Halottakat is gyászolunk, tisztelt közgyűlés. Nem érem
 magamat eléggé ilhettnek arra, hogy emlékeket méltóan
 ünnepelessen, de mégis kötelességemnek tartom bár neveket
 felemlíteni, hogy méltóbb dicsőítés helyett legalább balás
 emlékeztet szenteljünk nekik. Ime alakító közgyűléstünkön a
 nagy küzdelem valahára elért sikerének önmélt még velünk
 évezett nemes gróf Kemény Sámuel nincs többé közöttünk.
 Dús örökséget hagyván azon muzeumnak, a melynek nem-
 csak legnevezetesebb alapító, de első indítványozói közt is
 kitűnő helyet foglalt el, átköltözött a jobb létbe. Reméljük,
 hogy dicsőült szelleme onnan is figyelemmel kíséri működé-
 stünket és örül sikereinknek. Dr. Ötvös Agostont, a jeles tu-
 dóst, a fáradhatatlan buvár, a buzgó hazafit és tiszta jellemű
 polgárt és emberbarátot, csak a közel mult ragadta ki so-
 runkból. Egy nemes család két tagja Csizsér Antal és Csi-
 zser Sándor ugyanazon egy esztendőben csakhamar egy-
 másután meghalozván, végrendeletükben még megemlékez-
 tek egylettünkől egy-egy alapítvánnyal. Végre még részvé-
 nyes tagjaink közül is nem egy hagyta itt a földi létet. Le-
 gyen emlékek áldott!

Zárom jelentésemet egy kérréssel. Utánam még más
 tisztviselők is fognak jelentéseket tenni, és csak a jelentések
 mind egyitt véve fognak tökélyes fogalmat adni a választ-
 mány működéséről. E jelentések figyelmes meghallgatása után
 mondjon a tisztelt közgyűlés ítéletet, részrehajlatlan ítéletet.
 Ez ítéletmondásra kétszeres szükség van a választmánynak,
 egyszer igazolása, másfelől tájékozása végett, éppen azért
 ismételve kérek ítéletet. Hadd álljon ott a közgyűlés jegy-
 zőkönyvében, mint fogadta a választmány a választmány szá-
 madását, hogy tudja a választmány, eltalálta-e működésével
 az alapszabályok szellemét és az egylet közhajtatását vagy sem.

Hogy pedig a tisztelt közgyűlés ítélete a lehető leg-
 alaposabb és legindokoltabb lehessen, im itt vannak a leg-
 részletesebb adatokat nyújtó jegyzőkönyvek a gyűlés aszta-
 lára letéve. Méltótaskok azokat megvizsgáltatni és belőlők
 mindazokat az adatokat kiszedetni, a melyeket a jelentések
 nem nyújthatnak.

Finály.

A mezősegről, nov. 21. 1861. — Folyó hó 15-kén
 két helyt lepte meg az executio a mezősegrak t. i. Mócson,
 és N. Nynlason. Mócson, hogy ezen érdemes urat a terent-
 met jobban megismerjék egész nap boroztak a veres foga-

dóban, a társalgás oly élénken folyt, hogy az utazók kényelmesen meghallották, hogy a helybeli alispánra 8 katonát kell tenni, azért, mert megyei hivatalnok; Mantz Antalra azért kell 8 katonát tenni, mert német és még sem fizet. Ezen épületes társalgás után a mócsi adófizetőkhez parancsot bocsátottak, mindenkinek megfogya, hogy a ki 16-án délutáni 2 óráig egész adóját be nem fizeti, arra adó-executio fog küldetni. De ezen rendelet sem tartatott meg, miután 16-dikán jó reggel 8 katonára rohanta meg a hon nem levő alispán Hoszszu József ur házat, a kik közül 4 be is szállásolta magát. Hiában kérdezte az alispán, hogy miért jöttek; a felelet a volt, hogy nekik szállás kell, külön szobát kaptak; de nekik az egész épület kellett, különösen pedig az alispán ur írószobája, a hol minden kérdés dacára minden irományokat felkutatnak. Az alispán látván, hogy nem tréfa, s megtörténhetik, hogy 3 kis gyermekeivel az épületből ki fog szoríttatni, kifizette a mócsi adóját, s ráadásul a faragói jószága után esendőt is. S mit gondolt a t. cz. közönség, hogy elmentek-e a katonák? Korántsem, sőt még érkezett kettő. Annyi haszon volt mégis, hogy az adó befizetése után megelégedtek egy szobával. Itt bebizonyosodott, hogy a special-commissio magát sem a fi-nancziális rendeletekhez nem tartja, mert a 4 dik részéért előbb 8 napig megintés kellett volna, s azután a katonára executio, sem pedig a magán köteleveket nem tiszteli, mert az alispán ur faragói adóját a haszonbérleji kellett volna, hogy kifizesse, a haszonbéri szerződésnél fogva. Vagy talán ezen törvényellenes eljárás csak az alkotmányos tisztviselőkkel történik, alkalmasint azért, mert fizetés nélkül szolgálnak. Az alispántól elvitték a katonákat Tobjás Józsefhez, a kik szuronysegezve törtek be a szobába, s a ki aztán, hogy megfizette az adóját a házon kívül kellett, hogy háljon nem tudva kiállani a gorboságok. A római katolikus pap a templomban sem lehetett ment az executio elől, mert három legény fel akarta törni a papi lak ajtaját, a midőn a negyedik a templomban várta a míg elvégezte a misét. Ezután következett a parasztok executioja 5-6 katonát tettek olyan olábra, a ki egy forinttal tartozott. Volt lotás-futás utolsó töröküzjárat adta el a szegény oláh, csak hogy megmenekedjék az alkalmatlan vendégektől, magam hallattam Mócson átutazva, beszélni, hogy a szegénység kölcsön vett egy forintot két napi kaszákamat mellett; egy hold földöt eladtak 10 ft o. é. Szeretném látni mit fog erre mondani a „Gazetta“, mely azt írta, hogy az executio csak a sarkantyusokat és tollasokat veszi üzőbe, s itt azt sem mondhatja, hogy a constitutionális szolgabíró vezette félre a népet, mert a szolgabíró román levén, nemcsak nem tiltotta el a fizetéstől, sőt a gubernium rendeletét, mely szerint az adó-hivatal beveszi az adót egyesektől is, úgy tette közzé, hogy az executio jön, és nem fogják nézni, hogy románok, hanem egy formán fogják exequálni. Most felhajtották az adót, de megajtuk miképp fogják felhajtani 1862-ben? miután a silány termés miatt már is veszi a felszabadult a kukoricáz. Mint curiosum fölemlítendő, hogy ezen commissio a hamisnak vélt bankjegyeket elszakasztotta, a nélkül hogy azokat az illető helyre fölterjesztette volna; és hogy a kályáni adózóktól csak egy akarták bevenni az adót, ha az uti költséget is megfizetik, habár a commissio nem szállott ki Kályánba, így tehát ezen commissio nem az a célja, hogy az adó begyűljön, hanem, hogy tagjai sok uti költséget kapjanak.

Hanem menjünk N. Nyulásra. Itt a román papot vetették üzőbe. Ő mint birtokos megfizette az adóját, hanem mégis találtak ürügyet az ő megzaklatására is: és ez az eklésia adója volt, mely iránt még 1850 ben költlevélre lépett a biveivel, hogy ezen adót ők fizessék. A pap hiában magyarázta ezen költlevelet az executio vezető biztosnak, mert ez rárontott 4 katonával a papi lakra, és kiereszkolta az adót. Hiában fenyegette a pap azzal, hogy följelent, hiában mondotta, hogy ez erőszak, és hogy ez nem történhetik ő Felsőleg akaratjával; mindez mit sem használt, s a papnak meg kellett fizetni az adót. Ecce „Gazetta“ ezen papnak sem sarkantyuja, sem pedig tolla nincs, s renegat sem, mert hisz ő is aláírta a 848-iki törvény ellen intézett megyei protestatiót, s azért mégis exequáltak. De mi történt a szegény adózó románnal, utolsó fillérét és befaló kenyérét vették el, jövő termését adta el, csak hogy menekedjék ezen hadjárattól.

Hanem mielőtt ezen soraimat bezárnám, engedje meg t. szerkesztő ur egy kérdést intéztem Sultin érsek ő exellentiajához és Baritz urhoz, hogy vajjon most is abban a hitben vannak, hogy azon törvény, melynél fogva mi szavazzuk az adónkat, ha azt éppen 848-iki törvénynek nevezzük is rosze? miután a szerint így nem szarolnak a népet. Ugyisint mondanak meg nekem az irt urak, ha vajjon a kormány ezen executio is a románok javáért teszi. Vagy talán a kormány az adó executioál azon latin közmondásból indul ki: „Pater filium, quem amat, castigat.“ Ugye excellenciás uram igaz az a közmondás: hogy a románok jutalom gyanánt veszik azt, a mit a magyarok büntetésből. Hanem ennek is meg van a maga jó oldala, mert a nép csak így fogja meg tudni ítélni, hogy kik akarják őket boldogítani: azok, kik az alkotmányt 1848 szerint kívánják; vagy pedig azok, kik a boldogságot másutt keresik. *)

... . a .

Visa, nov. 17. — Örömmel irhatom, hogy az erdélyi országos vakintézet, mely a „K. Közlöny“ 1860. márc. 18. 1861. május 9-dik számaiban említve van, folytonos gyarapodásnak örvend. Székvárosában Bátor Dániel ref. esperes, Hortopán Dénes g. kath., Farkas János g. n. e. lelkész urak, ugyisint polgárnagy Kis György pénztárnok, Nagy Károly és városgazda Hortopán Simon urak, valamint az odaváló alsóbb rangú számos polgárok és polgárnők adakoztak e célra.

Adományait saját kezeikkel írták be a jegyzőkönyvbe. Jövedelméért fogadják az emberiség nevében halás köszönetemet.

Irhatom továbbá szomorú újságul, hogy Visán folyó hó 15-én lovag herei mlgos Bakó Károly urnak szülőibe

*) Bocsánat a kihagyásokért.

Szerk,

a sajtót leégették. Számos holmije égett oda a fővezetőknek, az égés éjjel pont 12 órakor történt. A büntetett nem tudatik. Nem volt biztosítva.

Még szerencsétlenebb égés találta az irt lovag urat A. Zsukon, hol egy istálló és abban két nemes mén és 18 darab kanizáló meg a ménes-pásztorok esett a dülő elem áldozatán, a kár tizezer forint körül jár o. ért., hogy az alsó-zsuki égés szándékosan-e vagy szerencsétlen esetből történt-e, még nem világos. Biztosítva ez sem volt.

Kovács Zsigmond, ref. pap.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Az erdélyi gazdasági-egylet kertészeti szakosztálya által f. hó 24-én iukább tanulmányozás, mint verseny kedvéért rendezett gyümölcs kiállításban kevesen, Kolozsvár ismertebb gyümölcstermelői vettek részt. Ha a rendkívüli kedvezőtlen időjárást veszítik figyelembe, a nem gazdag és nem fényes látlatot érdekesnek mondhatjuk; ez év megpróbálta a gyümölcsfákat s a kiállott sanyaruság, hideg tavasz és tartós szárazság megmutatta, melyek azon fajok, melyek leginkább képesek megküzdni az idő viszontagságaival, s gazdasági tekintetben, melyek inkább életrevalók. A látogatott látlat nagyobb részét az almafajok tették és a nemesebb körtve csekély mértékben lehetett képviselve. Az alma-gyümölcsmintegy 100 fajból állott. A bíráló bizottmány örömmel tapasztalta, hogy a honi fajok némelyike szabályos alakú, izetesség és termékenység tekintetében sok első rangú kiállítással kiállja a versenyt. Ezek: a termékeny szabályos alakú batulen, a nagyra becsült, de kényesebb asztali faj a ponylik; az izetes mentinesko és székely páris. E kisdud tálalaton is feltűnt, hogy e téren is még sok a tanulnivaló; több gyümölcsfaj állott ott, ábitattal várva, hogy megkeresztelt testvérei közé beigtassák; a számos tagból álló szakosztály, melynek keresztelése alkalmával több érdemes vidéki gyümölcskedvelő vendéghez volt szerencséje, egy Bors Albert és Nemessányi András urak által kiállított névtelen almát különös jónak talált s ugyanazért közeget-értéssel azt az egyesület szeretve tisztelt elnöke gróf Mikó Imre nevére el is keresztelt. A szakosztály és ennek kedves vendégei egy jóízű estélyt töltöttek el együtt s megelégedve távoztak el.

— Az „Id. T.“ bécsi levelezője írja, hogy a magyarországi dolgok legújabb fordulatát óta egymást éri a sok névtelen feladás Magyarország különböző megyéiből, és pedig nem is a m. udv. kancelláriához, hanem Schmerling lovag ur miniszteriumához intézve. Különösen a plebánusokat festegetik és vadolják.

— Ilyen adatokból készülnek aztán a „Donau Ztg“ és „Presse“ azon cikkei, melyek szerint a „Szent István“ és „Szent László-társulatok“ forradalmi irányú egyesületek; s a Szent István-társulat 1848-ban legelső tűzte ki a forradalmi zászlót a Budára vonuló primás kocsián. Holott a Sz. István-társulat 1848-ban még nem is létezett.

— Az „Id. T.“-nak írják, hogy ő felsége legfelsőbb parancsára körlevél bocsátották a vármegyék kormányzóiboz, melyben ő felségének ezen megyekormányzók jövőjének biztosítása iránti legm. határozata foglaltatik.

— A „Presse“ szerint a miniszterium elhatározta, az államköltegetést néhány nap múlva a birod. tanács elé terjesztetni a nélkül, hogy ezt teljesen nyilvánítaná. E tárgyra vonatkozólag az a kérdés merült fel, vajjon nem lenne-e helyén, hogy a költségetes tárgyalások a három kancellária főnökei is megjelenjenek a reichsrathban? A „Ps.“ úgy hallja, hogy eziránt már eszmecseré is történt az illető főnökök közt; minő eredményrel nem tudja, de azt valószínűnek tartja, hogy gr. Nádasdy minden habozás nélkül elfoglalja helyét a miniszteri padon. A „P. L.“ bécsi levelezője azonban biztosan állítja, hogy a költségetes előterjesztéséről legalább a nem német miniszterek, kik alatt a magyar, horvát és erdélyi kancellárokat érti, gróf Eszterházi Mórcezzal együtt semmit sem tudtak.

— A pesti egyetemnél az egyetem szegényebb sorsu polgárainak gyámolítására segély-egylet alakult.

— Zágrábról sürgönyzik nov. 26-ról, hogy Zágráb- és Kőrös-vármegyék közgyűlései, az újonczozást óvástól mellett megrendelték. Ő felségéhez felírtak határozatok az országgyűlés mielőbbi összehívásáért, ezen és más államjogi kérdések megoldása végett. Hasonló intézkedéseket tettek az újonczozás ügyében Eszék, Fiume és Kaproncza városok képviselőtestületei is.

— Zágrábmegye közgyűlése Kuslan indítványát az államadónak a helyhatósági tisztviselők általi felhajtása iránt, elvetette. Azon kívánnal ellen, hogy a katonai hatóságokkal németül folyjon a levelezés, felírt s a megyei tisztviselőket odautasította, hogy hivatalos levelezéseikben csupán a horvát nyelvet használják.

— A Széchenyi-emlékre folyó hó 18-ig 56,686 ft 64 kr. gyűlt be, mely összeg a pesti takarékpénztárba van letéve.

— Bécsi hírek szerint dr. Heint megkínálták volna a pénzügyminiszteri tárczával. Erre egyik lap azt mondja, hogy kár volna megfosztani a birodalmi tanácsot legfőbb díszétől.

— A volt pestvárosi főkapitány, erőlyes és meszsze kibátó utánjárás után sikertűlt két tolvajt, kik a m. kr. egyetem pénztárából az évi jun. 30-kán 28,300 ft értékű papírt 2000 ft készpénz elorzásában részt vettek, hurokra keríteni. Egyiket Pesten, másikat Sopronvármegyében csípték el.

— A bécsi községtanács tanügyi bizottmánya az ot-tani két protestáns hittfelekezet iskoláinak gyámolítására 7000 forint évi segélypénzt javasol adatai a város pénztárából. A javaslat azzal van indokolva, hogy e hittfelekezet iskoláiban ezer gyermek nyer oktatást, miről különben a közönségnek kellene gondoskodni.

— A „Naradni listi“ cseh lap bajusz- és szakálvise-lésre buzdítja olvasóit.

— Alexi magyar születési szobrász, ki rendszeren Londonban szokott tartózkodni, jelenleg Pesten gr. Bat-

thyányi Lajos szobrán dolgozik, melyet az idvezültnek özvegye készített.

— A „P. Napló“-nak írják, hogy Tunyogi nevű érmihályfalvi lakos a veszettséget szintén sikerrel gyógyítja embereknél, mint állatoknál; s tudósító nem kétkedik, hogy Tunyogi ur hírlapi felszólításra, jótékony titkát minden jutalom nélkül fölfelezi.

— Nagy-Váradon egy csendőrszázados éppen midőn a püspöktúrdőben menyegzőjét tartván, a városba volt menendő megbokrosodott lováról oly szerencsétlenül bukott le, hogy azonnal szörnyet halt.

POLITIKAI HIREK.

Lord Stanley (tory) nov. 22-dikén: választói előtt Angolország semlegességi politikáját fejtegette, Angliának, ugymond, nem szabad az Ausztria és Magyarország közti pörbe avatkozni, jöllehet nem kívánhatja Ausztria felbomlását, mert nagyobb államok szétbomlása a hódítási vágyat gerjeszti fel. Olaszország nagy függésben lesz Franciaországtól, ha saját erején nem szeresheti meg Velenczét; de azért Angolország mégis semleg kell maradnia. Még ovatosabban kell pedig semlegességét az amerikai ügyben megővni.

— A „Havas ügynökség“ tudósítása szerint az osztrák kormány újabb intézkedéseket készül tenni. Fel akarja eleveníteni a tartományi országgyűléseket, melyek mindazon törvényhozási jogokkal felruháztatnának, melyekkel a mostani birodalmitanács bír.

— A „Wanderer“ konstantinápolyi levezetője nov. 15-ről többek közt írja, hogy Morazzo della Rocca kisereje egy derék tisztel szaporodott. Ez pedig magyar ember és pedig — ha a német toll nem hibázott — Verdóssy, egykori honvédtiszt, ki három hét előtt azon szándékkal ment Konstantinápolyba, hogy találmányát eladja a török kormánynak, mi nem más, mint egy hadi távirda, melynek dróta valami lövegyer által tetszés szerinti távolságra kivetetik s azonnal használható. A török hadügyminiszter távolléte s a török hivatalnokok halogató eljárása következtében — mond levelező — a derék férfiú már-már megbátta idejöttét s távozni akart, midőn alkalmilag megismerkedett az olasz tábornokkal. Della Rocca nem győzi magasztalni az említett magyar tisztet katonai kitűnő ismereteiért, s találmánya czelszerűségért; azonnal el is vitte őt magával Turinba, hogy az olasz mérnöki karnál alkalmazza.

— Az olasz királyság elismerése Belgium részéről most már hivatalosan constátálva van a minisztereknek a belga kamarákban tett nyilatkozatai, s azáltal, hogy a Brüsszelben lévő eddigi nápolyi követtel a diplomatiái összeköt-tetés félbeszakított, mi ellen többi tiltakozott. Oroszország viszonyai is megváltoztak Olaszország irányában. A porosz király megkoronázata óta az összes diplomatiában az olasz királyságnak Oroszország részéről elismerését már csak idő kérdéseinek tekintik.

— Szent Pétervárott egy francia jegyzékről beszélnek, mely Lengyelország ügyeire vonatkozik, s a mely a külügyminiszteriumban nagy meglepetést okozott.

— A „Gaz. de Venezia“-nak írják, hogy a pápai kormány 1862-re már el van látva a szükséges pénzalappal.

— Bixio párbaja Helvetiában a Lago maggiore mellett ment véghez. A tk. akkor kapta a lövést, midőn jobb kezét a czélzás alkalmával leboosátta. A golyó ujjai közt furódván be, karján fölment s a hús közt eltűnt, úgy hogy még nem lették meg.

— Említettük volt, hogy Ricasoli a római ügyre vonatkozó levelezéseket az olasz parlament elé terjesztette. A „Times“ igen magasztalja Ricasolit a pápához intézett levélért, melynek iránya felett — ugymond — kétkedni se lehet: most már ő szentségét a vaticanal se kinalják. „Napoleon császár abbéli véleményét nyilvánította, hogy a jelen pillanat nem kedvez a romai kérdés megoldásának s e megoldást el kell halasztani.“ Ricasolinak ezen szavai — jegyzi meg a „Times“ — melyek Franciaország iránt teljes bizalmat fejeznek ki, ha összevetjük azon tévnyel, hogy a pápához intézett levelet francia hivatalnokok adták át, arra látszanak mutatni, hogy az olasz kormány és a francia császár közt tiszta egyetértés van, s hogy Napoleon császár — a pápi befolyások és pillanatnyi pénzügyi zavarok ellenére — elhatározta magát olaszországi feladatának teljes végrehajtására. Az olasz kormány kilátásai az egész czikk folytán kedvezőnek mondhatók.

— Párisban nagy figyelmet gerjesztett, hogy Fould az új pénzügyminiszter nov. 23-án reggeli 10 órakor a váltóügynökök főnöke és a börzei rendőrbiztos kíséretében a börzében megjelent. Hirszerint a börze termét meg akarja nagyobbítani s két új főbejárat vágatni.

— Párisi tudósítás szerint az orosz czár Lengyelország irányában megnyugtató közleményeket tett; ezek szerint el lenne határozva, hogy Lengyelországnak az 1815 ki szerződések alapján önállóságot s Oroszországnak alkotmányt ad.

— Hirszerint a francia, angol és spanyol udvarokhoz benyújtott a mexicói előkelők kérelme, melyben monarchiai kormányzatot kérnek, s a brazilai udvar már ajánlott is trónjelöltet.

— Lajos portugaliai új király, s fivére János, e hó 14-én jó egészségben Lissabonba érkeztek. Dom Augusto infáns javuló félben van. A király, a kormánygeplő átvételekor népéhez kiáltványt intézett, melyben többi közt ezeket mondja; „A nehéz küldetésnek, melylyel meg vagyok bízva, teljesítésénél törekedni fogok azon nemes példányképet utánozni melyet a népe szeretete elől oly idő előtt kiragadott érnyes fejedelem hátra hagyott. A haza politikai intézményeinek hi megartatása lesz kötelességem teljesítésénél irányadóm. Az alkotmánylével értelmében esküszöm, hogy a római kat. apost. vallást s a királyság integritását megőrzöm, a királyság minden törvényét megtartom, emellett a menynyire tölem telik, a nemzet közjóitétének emelésére törekvendem.“

— A Dunafejedelemségek jövőndi szerkesztetere vonatkozó konstantinápolyi értekezletek még mindig eredmény nélkül folynak. A tárgyalások folyamából kintnik, hogy a két

nyugati hatalom nézetei a keleti viszonyok tekintetében felette elágazók, míg Oroszország Franciaország által támogatva, oda működik, hogy a fejedelemségeket a török uralom alól elvonja, vagy legalább az igazat addig folytatassa, míg a viszonyok a program kifejlésére kedvezőbbé alakulnak. A fejedelemségek közigazgatási uniója ellen a diplomácia részéről semmi, vagy nagyon kevés nehézség emeltetett, minthogy a porta ily engedményre Kuza fejedelem haláláig késznek nyilatkozott. Másrésztől azonban Francia- és Oroszország odanyilatkozott, hogy habár az addig érvényben álló személyes-unio Kuza fejedelem élet-tartama által korlátoznak tekintethet is, a real-unionnak azonban hosszabb időre kell megállapíttatnia.

Ujabbak. A „Sürgöny“ hivatalos rovatában olvassuk: O cs. kir. apost. Felsége f. évi nov. 24-ről kelt legfelsőbb határozatával, gróf Mikó Imre titkoscancsost, saját kérelmére, az erdélyi kir. kormányzék ideiglenes elnökének állásától kegyelmesen fölmenteni, s előbbi ideiglenes nyugalmi állásába visszahelyezni; továbbá az erdélyi kir. kormányzék elnökségét egy előre gróf Folliot de Crenneville Lajos altábornagy-, titkos tanácsos- és kamarásrá átruházni, s Kozma Dénest és Pap László Vazult az erdélyi kir. udv. kormányzék alelnökeivé, még pedig az előbbi a politikai s az utóbbit a bírói tanács számára, legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

— A birodalmi tanács köreiben egész bizonyossággal hirlük, hogy üléseinek vége sokkal közelebb van, mint-

sem a közönség gyanítaná; sőt a napot is meghatározták, december 15-ét, melyen a jelenlegi szűkebb bir. tanács munkássága egy időre befejezteték.

— Zágrábmegye nov. 27-i közgyűléséből szerencsés kiváló és bizalmi feliratot határozott a horvát udvari kancellárhoz. Ő Felségéhez pedig a Zágrábban felállítandó hétszemélyes tábla iránt intézett feliratot.

— Ragusából nov. 27-ről kelt távirati tudósítások megerősítik a törökök győzelmét a Piva melletti csatában. Kolashinban Trebigné mellett néhány nap oltá csend van.

— Turini tudósítások megczáfolják azon hirt, mint-ha Garibaldi az önkényes csapatok parancsnokává nevezett volna ki. Ezen állomás nov. 20-ról kelt kir. rendeleinél fogva Sirtori tábornok van kinevezve. Azonban azt hiszik, hogy ha a háboru kiütne, a miniszterium csakugyan Garibaldit fogná ez állomás átvételére felszólítani. Különben a caprerai hős jó kedvű s nagy reményeket táplál a jövő tavaszra.

— Ugyanonnán írják, hogy a szárd parlamenti elenzék csak a római kérdés tüzetes tárgyalásával fogja a miniszterium elleni harcot megkezdeni, s azért feszülten várják e tárgy szönyegre kerülését.

— A „Nord“ szerint a hatalmasságok konstantinápolyi képviselői a Dunafejedelemségeket illetőleg abban állapodtak meg, hogy az igazgatási és politikai egyesülés megengedtesék, de csak Couza herczeg életére.

A herczeg indítványai, valamint a porta ellenjavaslatai elutasítottak.

— A „Triest. Ztg.“ milanoi kétes hitelű tudósításai szerint a forradalmi bizottmányok szakadatlanul folytatják a toborzásokat Garibaldi nevében. A kormány fegyverkezése közel háborura mutat. A lombardiai határszélén úgy Tirol mint Velence felé, roppant fegyverraktarak vannak. A kormány egészen jó lábon áll Kossuthal, mert bankjegykészítését nemcsak előmozdítja, hanem forgalomba is hozni segíti. Most 48—50%-val fizetik s azt hiszik, hogy négy hó múlva 70%-ra emelkednek.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

November 29-ikén: Nemzeti kölesön 81.60. 5% Metalliques 67.75. Bank-részvény 753.—. Hitel-részvény 183.30. Váltó Londonra 138.75. Ezüst 138.—. Arany 6.56.

November 27-dikén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyarországi 68.75. Erdélyi 65.50.

Gabonaár Kolozsvártt November 28-n 1861.

(Bécsi mérője osztrák értékben.)

Tisztabúza 5 fnt 27 kr. Elegybúza 4 fnt 10 kr. Rozs 4 fnt 40 kr. Árpa 2 fnt 80 kr. Zab 1 fnt 60 kr. Török-búza 3 fnt 50 kr. Pityóka 1 fnt 80 kr. Marhahús 12 kr.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(381)

Haszonbéri árverés.

(1—3)

Nemes Naszód vidéke tisztségétől ezennel közbírré tétetik, hogy az említett vidékhez tartozó 29 szabad község itálárulási korcsmárlási joga, folyó év december 16-án és a következő napokban, a vidék házánál, közárverés útján, két évre és kilenc hónapra, azaz 1862-iki február 1-től kezdve egészen 1864-iki october hó végéig a többet ígérőnek haszonbérbe ki fog adatni.

A közelebbi feltételeket meg lehet látni minden időben a vidék házánál.

Nemes Naszódvidéke tisztségétől, Naszódon, nov. 25-én, 1861.

Sz. 78. 1861.

(380) (2—3)

Tordamegye törvényes generalis Széke által bányabírói volt lelkész Petrány János nevére irt és 100 azaz egy száz pengő forintot tartalmazó országos kölesön békézési íve, melyen 27 fnt 30 kr. pengőben kifizetve is volt, elveszvé ezennel amortisáltatik.

Tordamegye generalis törvényszékének 1861-ben szeptember 18-dikán Tordán tartott ülésében kiadta Szentkirályi Gábor tisz. főjegyző.

NEM HIVATALOS.

(371)

(3—6)

Kolozsvártt STEIN JÁNOSnál kapható:

100 Levélpapír, domboru fehér nyomattal kezdő betűkkel, vagy egész névvel, és hozzá 100 boríték **csak** 1 fnt.

100 Látogató jegy domboru fehér nyomattal, mindkét oldalán szép fényes papíron 1 forint.

100 Látogató jegy fekete könyomattal 1 fnt 40 kr. 1 fnt 60 kr.

1 kötés szép fehér és jó író papír 2 fnt 40 kr., még jobb és nagyobb 2 fnt 60 krtól 8—10 frtig.

1 koncz jó író papír 10 kr., fehér jó író papír **csak** 12 kr., nagyobb és jobb 14. 18. 20. 22. 25 kr. és feljebb.

Minden egyéb író- és rajzeszközök is a legjutányosabb áron kaphatók.

Megrendeléseknél az illető öszveg bérmentett béküldése kéretik.

(344)

(8—8)

Dittmar R. gyárából való!

Moderateur és Argent lámpák s ahoz való Raffinált lámpaolaj.

ugy szintén a legjelesebb porcellán-gyárakból levő asztali, theázó-, kávézó- és mosdó- **porcellán edények**; továbbá mindenféle író- s **rajz-eszközök**, illatszerek, Nürnbergi áruk és fűszer-
nemük legjutányosabb áron szolgáltatnak Kolozsvártt

BÁNYAY KÁROLY

„Levél“ című kereskedésében.

(354)

(2—3)

Beküldetett.

Azon közmondás: „sokan vannak a hivatalosak, de kevesen a választottak“, a gyakorlati életben valóban inkább alkalmazható, mint az eszményi világba; ki nem találja magát a mai korban minden lehetséges kivételre hivatottnak, s mi sok minden nem bémállatási csatlakozásnak! az államembertől a gyógyszerkőig, vagy éppen a foltisztítói saját titkos szere mindenkinél zsebében van; itt országos beszédekkel, röpiratokkal, vezércikkkel, amott enyhítőszerekkel, kenőcsökkel, világhírű szappanokkal s foltisztító gomolyakkal igyekeznek csúdat tenni. Az újítók mintha a földből teremnének elő, s a nemzetek béke helyreállítását csak azok látszatnak feljűlni, kik az emberi test bajait, nyavalyait, mint a szél a port a fedelekről elfújják.

Az ilyenemű egység újra teremőiről akarunk szólni, kiknél valóban a szél teszi a hatást. Ma a hajak, holnap ábrázat, majd a halló, szagló és tapintó érzékekre vonatkozókat látunk hir-

detve. Mégis kell benne valaminek lenni, mert írva van, s azért kapkodjuk minden meggondolás nélkül, a költséges kísérletek egyik a másikat követik, míg az idő elrepült s egy jó emberhez fordulunk, ki könyörtelenül a „már késő“ szóval vigasztal, mely szó mióta a világ fennáll nagy szédül, repet játszik, de sehol se oly nagyot, mint hol a titkolódzásnak legkevésbé lenne helye. Valóban, a fogfájdalmak a legelviselhetlenebbek közé tartoznak, s a beteg fogak színtől fájdalmasak mint undorító, s mégis semmivel sem bannak könnyelműben, mint éppen a természet ezen drága adományával, mely az ember jogos kíváncságot kielégíti, a konyhai élvezet minden nemé lehetséges teszi, s mint kipótolhatlan műszer az emésztés elősegítésére szolgálván, egy jó, ép fogszorot fél egészség, de miként a lapokban közelebből érintve volt, minden betegségek inkább vértetek figyelembe, mint éppen a fogaké, s csak akkor látják át előbbször komolyan, miy szerepet visznek a fogak a betegségek folyama alatt, midőn azok már fájnak s az n már csak a kihuz s segít, melyben nem sok kellemes van, s ha reá sor kerül, még a legnagyobb hőst is, ki szemei előtt bombákat látott szétlattanai, képes elriasztani, nem tehelvén, hogy egy sajátságos irtózást ne mutasson, midőn a dolog a gyökerekre s szagatóokra kerül. Ha ily esetben csakugyan létezik ne találtatik egy csatlakozó óvszer, mely a maga idejében következetesen alkalmazva, a fogak romlását akadályoztatja, fájdalmait gyógyítja, a szájat tisztán ujtólag tartja, a szájrügben semmi rossz szagot terjedni, fejlődni nem hagy. egy ily szer felől a t. közönséget időnként figyelmeztetni becses szolgálatnak tartjuk. Egy ily, hosszas évekien tapasztalások után megpróbált foggyógyító becses szolgálatnak tartjuk. Egy ily, hosszas évekien tapasztalások után megpróbált foggyógyító s tisztító szer **Popp J. G.** urnak ugynevezett **Anatherin-szájvíze**, mely mind n fog- és szjbetegségi esetekben sikerdús eredménnyel biztosan alkalmazható.

Nem czélunk itt ezen jeles szájjvíz gyógyhatása részleteibe ereszkedni; azok a használati utasításban fellelhetők, — inkább feladatunknak tartjuk itt annak már elősméri hatását szilárdítani, midőn erre nézve magas s független állású egyeniségek bizonyítványaira hivatkozunk, utalunk, kik saját meggyőződésükből az Anatherin-szájjvíz jeleségét méltánnyal dicsérik. Több leveleket kaptunk már fogbetegségre synlődőkötől, melyek ezen szer dicsérelével halmozóvak, s erre nézve valamint gyakorlati, ugy eszméleti oldalról vélem n eztek, még pedig jeles férfiak, a tudomány zászlósi által, kik között a bécsi egyetem nagyérdemű képviselő igazgatója orvostudor Oppolcz-er, az orvosi kar disze, és a mindenhol tisztelettel említett országos törv. vegyész és tanár dr. Kletzinsky, kinek bérekesztésül az Anatherin szájjvízről és mosdóról tett véleményét ide írtatva, hallgassuk meg:

„A zamatos alkatrészek illékony olajakból választva, frissítőleg, üdítőleg hatnak a szájjpuha részére, a fogakban és a nyelv felületén kiirtanak minden növényi és állati elődi szerkezetet, s megakadályozzák azoknak további fejlődéseket, a fog zománczát s az ott levő takhártyákat vegyileg tisztítják, ezekre és a sejtövésekre gyökeresen hatnak, a nélkül hogy az egészségre ártalmas szereket tartalmazza.“

(379)

(3—3)

Közgyűlés.

A m.-valkói, keleczeli és k.-ujfalusi birókosságnak december hó 2-kán estveli 6 órakor közgyűlése lesz Kolozsvártt a mgs báró József Lajos ur ő nga házánál és elnöklete alatt, melyre az illetőket tisztelettel meghívja **Gyarmathi Miklós**, alinspector.

STEIN JÁNOS könyvtárusnál Kolozsvártt kapható:

A magyar polgári törvénykezés rendszere

az erszágbirói értekezlet által megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok-hoz alkalmazva írta **Suhayda János** jogtudor, köz- és váltó-ügyvéd.

Ára 2 fnt 50 kr.

A magyar váltó- s kereskedelmi törvény és a magyar váltó eljárás

az 1840-ki XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. és XX., ugy az 1844-ki VI. törvényezikkekéből, az erszágbirói értekezlet által javaslatba hozott ideiglenes törvénykezési szabályok szerint egybeilleszté **Szeniczey Gusztáv** kir. váltó-feltörvényszéki biró. Ára 2 fnt.

Honvédelet 1848--49-ből.

Humoreszkek, életképek és beszélyek. Írta **Szokoly Viktor**. Ára 1 fnt 20 kr.

Megtörténtek és megtörténhetők.

Írta **Lauka Gusztáv**. 2 kötet. Ára 1 fnt 20 kr.